

Archiv obce Sulislav

1823 – [1945]

Inventář

EL NAD č.: 154
AP č.: 375

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního souboru.....	3
II. Vývoj a dějiny archivního souboru.....	9
III. Archivní charakteristika archivního souboru.....	10
IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru.....	11
V. Záznam o uspořádání archivního souboru a zpracování archivní pomůcky.....	11
Seznam použitých pramenů a literatury.....	12
Přílohy:	
Příloha č. 1 – Seznam použitých zkratk.....	13
Inventární seznam.....	14

Úvod

I. Vývoj původce archivního souboru

Organizaci místní samosprávy, převedením pravomocí do rukou obcí, předcházelo zrušení roboty a poddanství v roce 1848. Následoval zákon o provizorním zřízení obecním č. 170/1849 Ř. z. ze dne 17. března, který zrušil dosavadní pravomoc panských vrchnostenských úřadů ve správě venkovských obcí, kde vrchnost doposud zastupovali venkovští rychtáři a konšelé, pověřeni vykonáváním částečné a obecné samosprávy. Stále ještě omezené obecní pravomoci zaručily obcím alespoň základní práva, mezi něž patřila práva: svobodné volby zástupců, domovské, samostatně vyřizovat vlastní agendu, uveřejnit veřejně výsledky obecního hospodaření a zveřejnění jednání obecních zástupců. Jednalo se o zlomový počín, vyvolaný zejména tlakem na politickou situaci ve státě. Zprvu udílená samostatnost zemská přenesla se na úroveň krajskou, okresní a obecní. Přestože by se tak mohlo zdát, že majitelé dosavadních panství tím přišli o řadu výhod, opak je skutečností. Mohli snáze uplatnit svůj vliv především tam, kde jej potřebovali využít nejvíce. Postupně mohli získat kontrolu nad obcemi a později nad celými okresy.

Shora uváděná zákonná úprava, takzvané Stadionovo prozatímní obecní zřízení, vycházela z uvozovacího patentu a v něm uvedeného hesla, že základem svobodného státu je svobodná obec. Zákon jej zachovával tak, že hovořil o obcích místních, okresních a krajských. Skutečně platnými se však staly pouze předpisy o obcích místních.

Obce se staly nejnižším článkem místní samosprávy. Obvod těchto obcí se shodoval s katastrálním územím. Novým prvkem se stalo zavedení pravidla, že každé sídliště se muselo stát obcí či součástí obce nazývané osadou. Dřívější rozdíly mezi sídlišti různých stupňů byly zachovány pouze v názvoslovích těchto obcí, jako města, městyse čili městečka a vesnice či vsi. Každá obec náležela do určitého soudního a politického okresu a každá osoba musela patřit do evidence některé obce. Pokud některé z obcí nesplnily zákonné požadavky, mělo se přistoupit k jejich sloučení s jinou obcí, přestože by s tím dotčená obec nesouhlasila.

Stadionovo zřízení rozlišovalo dvojí působnost obce. Obec se měla starat především o svoje vlastní záležitosti, obecní zřízení tehdy hovořilo o přirozené působnosti obce. Ve své působnosti nemohla být obec omezována mimo zákonem uváděné případy. Jakýmsi protipólem přirozené působnosti obce se stala působnost přenesená. Tato působnost zahrnovala obstarávání určitých veřejných věcí, které obci nařizovala státní správa.

V každé obci se povinně zřídily dva orgány, obecní výbor a představenstvo. Obecní výbor volený na tři roky představoval kolegiální orgán a rozhodoval většinou hlasů. Disponoval však pouze usnášecí a dozorcí mocí, bez možnosti použít moc výkonnou. Užším orgánem, voleným právě z členů obecního výboru, se stalo obecní představenstvo. Skládalo se ze starosty a alespoň dvou radních. Nepředstavovalo ovšem kolegium, radní vytvářeli jen pomocný a zastupující orgán v době starostovy nepřítomnosti v úřadu, samotný starosta se stával výkonným orgánem, který prováděl usnesení obecního výboru.

Nad samosprávnými orgány se zavedla instituce dozoru a starosta mohl využívat práva prozatímního odložení výkonu rozhodnutí obecního výboru, pokud to odporovalo zákonům nebo mohla být způsobena škoda obci samotné. V roce 1850 došlo k rozšíření dozorcí moci a místním obcím přibyla policie. Nadřízený okresní úřad měl dohlížet na práci starosty v oboru

místní policie patřící do přirozené působnosti obce. V nutných případech pak uváděl věci do pořádku. Vláda mohla obci kdykoliv výkon místní policie odejmout a zabezpečit její činnost za pomoci vlastních orgánů.

Vlastní činnost obecní samosprávy začala v roce 1850, kdy byly aktivovány nově zřízené státní politické úřady. Došlo k územní reformě obcí a obecní samospráva se posléze stala skutečností.

K vydání dalšího obecního zřízení došlo v roce 1859, v platnost vstoupilo pouze ustanovení o domovském právu a navíc nastalo odstranění veřejnosti jednání orgánů obecní samosprávy. Po vydání Říjnového diplomu docházelo k postupnému odstranění zásahů do samosprávy. V roce 1861, po volbách do obecních orgánů, v nichž zvítězili ve většině měst v Čechách čeští zástupci, byla veřejnost jednání zavedena opět. Rok poté vstoupil v platnost rámcový říšský obecní zákoník jako výsledek jednání mezi vládou, snažící se dostat obce pod větší kontrolu, a mezi parlamentem. V roce 1863 bylo vydáno obecní zřízení a řád volební pro Slezsko, o rok později také pro Moravu a Čechy č. 7/1864 Z. z. Tato zřízení se vztahovala na všechny obce příslušné země s výjimkou statutárních měst. Každá nemovitost musela náležet do svazku některé obce. Samosprávné obce se mohly slučovat a rozlučovat a za určitých okolností měnit svoje hranice, o čemž však s konečnou platností rozhodovaly zemské sněmy.

Obecní zřízení rozlišovala dva druhy občanů do obce náležejících. Jednalo se o skupinu osob spojenou s obcí na základě jakéhosi hmotného svazku či o skupinu osob přespolečných. Je zřejmé, že prvně uváděná skupina disponovala všemi výhodami, které jí ze zákona příslušely, avšak nejdůležitějším právem bylo právo volební.

Voliči oprávnění k volbě volili na tříleté funkční období obecní výbor. Počet členů výboru se odvíjel podle zalidněnosti obce a v Čechách se pohyboval mezi osmi a 36 členy, na Moravě od sedmi do 30 členů. Obecní výbor volil ze svého středu obecní představenstvo, které se skládalo z obecního starosty a obecního radního. Počet členů obecního představenstva nesměl přesahovat třetinu členů obecního výboru, počet radních však nemohl klesnout pod dva. Obecnímu výboru se v této době občas říkalo obecní zastupitelstvo. Každý volitelný a řádně volený občan byl povinen volbu přijmout, výjimky z tohoto pravidla byly přesně stanoveny.

Obec, její činnost a veškerý život v ní tak v podstatě existoval v nezměněné podobě téměř do roku 1918, kdy se po vzniku nového, samostatného státu přijala zcela odlišná opatření pro obecní samosprávu.

Základním pravidlem pro chod obce po roce 1918 zůstal nadále předpoklad, že o obecních záležitostech může rozhodovat pouze osoba, která přispívá na udržování obecního hospodářství, avšak vyvstala potřeba řešit situaci s volebními řády. Na počátku roku 1919 tak vstoupila v platnost dvě zákonná nařízení, zákon č. 75/1919 Sb. o řádu volení v obcích a zákon č. 76/1919 Sb. o novele k obecnímu zřízení.

Volební řád představoval výsledek dohody občanských stran se sociální demokracií a přinášel značnou demokratizaci. Přiznával totiž všeobecné, rovné, tajné a přímé hlasovací právo při volbách do obcí všem osobám, které měly v obci alespoň tříměsíční trvalé bydliště, a které nebyly určitým způsobem diskvalifikovány a dosáhly věku 21 let. Pasivní volební právo se přiznalo osobám ve věku od 26 let a volený musel alespoň jeden rok v obci bydlet. Volilo se na základě kandidátních listin a podle zásad poměrného zastoupení. Volební období se prodloužilo na čtyři roky, v roce 1933 na šest let, aby se sjednotila délka volebních období

s ostatními samosprávami. Vznikly obecní finanční komise, v nichž jednu polovinu představovali zástupci zvolení obecním zastupitelstvem a druhou zástupci jmenovaní okresním úřadem. Jednalo se tak především o kontrolu ze strany státu, který si v obcích nepřál převahu socialistické většiny, která by mohla volně nakládat s obecními prostředky. Komise mohly kontrolovat veškeré obecní hospodaření a odvolávat se proti všem usnesením obecního zastupitelstva finanční povahy.

Zákonná novela obecních zřízení rozeznávala tyto řádné orgány obcí: obecní zastupitelstvo, obecní radu, starostu, případně jeho náměstky a komise.

Obecní zastupitelstvo nahradilo dřívější obecní výbor. Jeho zvolení se účastnili všichni voliči oprávnění k volbě a skládalo se z devíti až 60 členů podle počtu obyvatel v obci.

Ze svého středu volilo obecní zastupitelstvo obecní radu, která nastupovala na místo dřívějšího obecního představenstva. Skládala se ze starosty, jeho náměstka či náměstků a členů rady, radních. Počet všech těchto členů činil znovu jednu třetinu obecního zastupitelstva, proto se stanovil počet jeho členů na devět, aby rada byla nejméně tříčlenná. Plnila totiž také funkci obecního trestního senátu, a tento musel být nejméně tříčlenný, tvořil jej starosta a dva radní.

Došlo k jasnému vymezení významu obecní rady, totiž že obecní rada tvoří sbor, který se za předsednictví starosty usnází na všech věcech, jež podle zákona nebo podle zákonných nařízení nejsou vyhrazeny obecnímu zastupitelstvu. Toto ustanovení utvářelo z rady primární orgán obce.

Obecní zastupitelstvo volilo ze svého středu rovněž starostu a jeho náměstka, v obcích s počtem převyšujícím 24 členů zastupitelstva se volili náměstci dva. Volba starosty nemusela být potvrzena státem, zákon č. 122/1933 Sb. o změnách řádu voleb v obcích však stanovil, že volbu starosty schvaluje státní úřad. Pokud státní úřad volbu starosty a jeho náměstků nepotvrdil, pozbývala tato volba platnost a obecní zastupitelstvo bylo povinno uskutečnit volbu novou. Kdyby se však zastupitelstvo zdráhalo provést novou volbu, pozbývala by platnosti také volba členů obecního zastupitelstva. Politický úřad jmenoval do čela obce správní komisi a v příhodné době vypisoval novou volbu obecního zastupitelstva. Podle shora psaného je jasně viditelné, že těmito ustanoveními byla obecní samospráva značně okleštěná. Státní úřady nezavazoval žádný termín k vypsání nových voleb obecního zastupitelstva.

Právem obcí bylo zřizovat si poradní a přípravné sbory ve formě komisí.

Nejdůležitějším orgánem, v jehož rukách spočívala rozhodující moc, byla obecní rada. Její zasedání byla neveřejná a konala se poměrně často. Obecnímu zastupitelstvu byly vyhrazeny pouze některé věci, schvalovalo zejména obecní rozpočet, jeho schůze se měly konat alespoň jednou za dva měsíce a byly veřejné. K určitým funkcím starosty patřilo svolávání schůzí obecní rady a obecního zastupitelstva, zastupování obce navenek apod.

Mezi mimořádné orgány obce patřil vládní komisař nebo správní komise. Pokud zemský úřad rozpustil zastupitelstvo, bylo povinností příslušného okresního úřadu stanovit pro obec přechodný orgán (komisař, správní komise). Tento mimořádný orgán vedl správu obce do řádné volby a dosazení nově zvoleného zastupitelstva. Pravomoc přechodných orgánů zůstala omezena na běžné záležitosti a kromě toho směl provádět pouze neodkladné akty, jejichž prodlením by mohla obci vzniknout škoda.

V období německé okupace pohraničí v letech 1938 – 1945 se charakter veřejné správy výrazně odlišoval od předešlého. V odtržených pohraničních částech republiky vstoupil v

platnost říšskoněmecký systém a došlo k odstranění volitelnosti orgánů územní samosprávy. Na protektorátním území vznikly správní orgány řídicí se poněkud upravenou verzí týchž zákonů. V pohraničí převzala dočasně, do 20. října 1938, veškerou výkonnou moc armáda. Z jejího pověření vedli armádní zástupci veškeré existující správní orgány.

Nejdůležitějším obdobím ve vývoji sudetské správní organizace byla krátká doba od 21. října 1938 do 30. dubna 1939. Došlo k přijetí významných zákonných opatření a vybudování celé správní sítě. Vznikla tzv. Říšská župa sudetská (Reichsgau Sudetenland) a celé území se rozdělilo na venkovské a městské okresy (Landkreise a Stadtkreise). Ve venkovských okresech byly utvořeny úřady landrátů (Der Landrat) navazující na prvorepublikové okresní úřady. Došlo k faktické likvidaci územní samosprávy. Ve správě obcí se zavedl tzv. vůdcovský princip a správu obce tak zastával pouze starosta. Stálými zástupci starostů se stali přidělcenci (Beigeordnete). První přidělenec byl podle zákona prvním a stálým zástupcem starosty, zbývající přidělcenci byli stálými zástupci pouze ve svých pracovních oborech (sociální péče, policie, zdravotnictví, školství apod.), starosta však mohl vztáhnout každou z těchto záležitostí na sebe. Další obecní orgán představovali obecní radové obstarávající trvalý kontakt mezi obecní správou a ostatními obyvateli. Jednalo se o nejméně 12 a nejvíce 36 členů a zákon stanovil, ve kterých záležitostech se musí starosta s obecní radou poradit. Kromě obecních radů existovali ještě poradci, kteří vykonávali poradní činnost pro starostu a přidělcence v určitém správním oboru nebo jiné speciální otázce. K obecním orgánům patřila také porada obecních radů a poradců. Starosta je zval v přiměřené lhůtě k poradě a oznámil jim její důvod.

O zajištění vzájemné symbiózy mezi obecní správou a nacistickou stranou se staral zmocněnec NSDAP. Ze zákona požíval značného vlivu na správu obce, aby dohlédl na správnou interpretaci nacistických zájmů ve svěřené obci. Starosta a přidělcenci z povolání vykonávali svůj úřad 12 roků, pokud se jednalo o úřad čestný, krátka se doba na 6 roků.

Činnost obecních úřadů zanikla v roce 1945, kdy byly nahrazeny soustavou národních výborů. V pohraničí navazovaly na obecní úřady místní správní komise jmenované postupně v letech 1945 – 1946.

Název vsi Sulislav, ležící přibližně 5 kilometrů východně od Stříbra, pochází z osobního jména Sulislav. Výklad tohoto jména je potřeba hledat ve staroslověnině, a to v zaniklém slově suliti si (pyšnit se, nadout se sebevědomím). K dalším českým názvům patřily Sulislav, Sulislav, úřední uměle odvozené Sudislav, k německým pak Solislau, Sulislav, Sollislau a k latinským Zulizlao, Zvlezlav, Zulizlao, Sulislaws, Sulislau.

Poprvé se lze o Sulislavi dočíst v roce 1193, kdy patřila Oldřichovi, patrně příslušníkovi známého rodu Drslaviců. V držení vsi se pak vystřídali jeho potomci Jan, v roce 1197 a Úbislav, v letech 1212 – 1248. Po delší časové odmlce, trvající déle než jedno století, se o majetkových poměrech v Sulislavi píše teprve v roce 1368, kdy ves patřila k majetku Jana, jinak také Ješka, ze Sulislavi. Roku 1379 je Ješek uváděn jako spolumajitel sulislavského zboží, kdy další část vlastnil jakýsi Zbyněk. Janovi tři synové, Prkoš, Jan a druhý Jan se rozdělili o otcův majetek někdy před rokem 1382, tak, že starší Prkoš se dědického práva vzdal a uchýlil se k duchovní službě, přičemž Sulislav připadla dvojici Janů. V roce 1382 se lze dočíst o dvojici Ješků, nepopíratelně obou bratrů Janů, kteří se kvůli vlastnímu rozlišení nazývali jako Polák a Ptáček. Jeden z bratrů, zvaný Ptáček zemřel a jeho dědicové se rozhodli užívat přízvisko Polák po svém strýci. S ohledem na to, že tradiční rodové jméno Jan, jinak Ješek, posléze užívalo velké množství mužských potomků obou uvedených bratrů, nelze přesně rozeznat, kdy jaký z Janů jedné či druhé rodové linie ves vlastnil. Proto je v letech

1406 – 1466 uváděn jako majitel Sulislavi vždy Jan Polák. K dalším spoluvlastníkům patřili v roce 1432 Václav a Matěj ze Sulislavi, v roce 1465 pak Ješek a Ješek ze Sulislavi. Po roce 1466 získali ves páni z Přestavlk. Patrně první z nich, Mikuláš, je v Sulislavi připomínán v roce 1482 a dále pak ještě v letech 1485 a 1488. Zřejmě jeho syn, Jan z Přestavlk, uváděný zde již v roce 1494, se roku 1500 dělil o vlastnická práva ke vsi se svým bratrem Rackem. Druhý z bratrů držel Sulislav ještě v roce 1508, ovšem od roku 1505 společně s Janem Cehnicem z Řičan. Tento majitel získal ves do výhradního vlastnictví před rokem 1510, kdy je uváděn jako její samostatný držitel. Jeho synové, bratři Jan a Vilém z Řičan, si nechali Sulislav vložit do obnovených zemských desek, ale krátce poté se majetek rozdělili tak, že Sulislav získal Jan. Zemřel bez potomků a Sulislav přešla na jeho sestru Barboru Býčkovou, rozenou Řičanskou, která ji v roce 1575 prodala městu Stříbru, včetně dvora a tvrze. V majetku města Stříbra dosáhla ves Sulislav konce patrimoniální správy v roce 1850.

V letech 1861 – 1873 tvořily součást obce Sulislav osady Butov a Vranov, které k ní byly připojeny ještě před rokem 1861. Na základě zákona číslo 23 Z. z. ze dne 19. března 1873, jímž se svolení dává, aby některé osady posud s jinými obcemi spojené vyloučeny byly z původního svazku obecního a aby se staly obcemi o sobě, se v roce 1873 rozdělila obec Sulislav na tři samostatné obce Butov, Sulislav a Vranov. Územní a správní kompetence obecní samosprávy v Sulislavi se posléze vztahovaly výhradně na obec Sulislav.

Do roku 1862 patřila Sulislav pod Krajský úřad v Plzni a od roku 1850 přešla obec pod nově zřízené Okresní hejtmanství v Plzni. Zároveň se vznikem politických okresů vznikly v roce 1850 také okresy soudní. Obec Sulislav se stala součástí nově vzniklého soudního okresu Stříbro (v němž zůstala až do roku 1945). Při další reorganizaci správy v roce 1855 byla sloučena politická a soudní správa a vznikl smíšený Okresní úřad Stříbro, jehož součástí byla též obec Sulislav. K definitivnímu rozdělení politické a soudní správy došlo v roce 1868, kdy vzniklo Okresní hejtmanství ve Stříbře. Po připojení okresu Stříbro k německé „Třetí říši“ spravoval obec tzv. Landrát ve Stříbře.

Původní obyvatelstvo Sulislavi se vyhnulo razantní vlně poněmčování probíhající na Stříbrsku od druhé poloviny 17. století a ves samotná vždy patřila k dominantní části takzvaného českého ostrůvku, který tvořila společně s Butovem, Svinnou, Sytnem a Vranovem. Ve všech těchto lokalitách žila společně dvě kulturně, národně a jazykově rozdílná etnika Navzdory politickému vývoji a všeobecné tendenci potlačit český jazyk v jinak převážně německém regionu, existovaly v Sulislavi tyto dva národní živly ve vzájemném respektu. V pravidelných obdobích každý z nich střídavě nabýval či pozbýval převahy, ale přesto spolu nesoupeřily, nýbrž tolerovaly vlastní existenci. Teprve na počátku 80. let 19. století způsobil účelově vedený politický nátlak rozkol v souladu obou národnostních skupin. Zdravý rozum a především uvědomělost obyvatel obce však nedovolily devastaci dosavadního vývoje docela. Přesto tento vpád, iniciovaný zejména vedením města Stříbra v součinnosti s tehdejší správní mocí okresu (okresní zastupitelstvo a hejtmanství), otrásl oběma skupinami obyvatelstva natolik, že se jejich život již nevrátil do původních zvyklostí. V německém regionu došlo k ještě markantnějšímu semknutí české menšiny. Tato minoritní část obyvatelstva se však nepokoušela vypovědět svým německým soupeřům národnostní boj, nestránila se jich a ani se před nimi neuzavírala. Snažila se upevnit myšlenku vlastenectví činnou prací a především zakládáním různých podpůrných spolků a organizací.

Nejprve došlo k ustavení Občansko-hospodářské besedy v Sulislavi (1882), posléze odboru Ústřední matice školské v Sulislavi (1883), ale stanovy obou těchto společenstev plně nevyhovovaly potřebám národnostně smíšené obce. Proto vznikl v Sulislavi již v roce 1884

(ve stejném roce ustavení tohoto sdružení v Čechách) místní odbor Národní jednoty pošumavské. NJP si totiž nekladla jako hlavní podmínku přijetí do členského svazku znalost a aktivní využívání českého jazyka, tak jako tomu bylo v případě obou předešlých společenstev.

Osmdesátá léta 19. století se zároveň stala přelomovým obdobím ve vývoji obce. Do čela obecní samosprávy byl sice jmenován Matouš Pilvousek, ale skutečnou vedoucí osobností úřadu se stal Adam Králenec. V jeho osobě získala česká komunita a její příznivci na Stříbrsku skutečnou vůdčí postavu a protičesky smýšlející odpůrci vážného a především respektovaného soupeře. Přestože zprvu zastával „pouze“ post prvního radního, zajišťoval chod a výkon úřadu v Sulislavi v podstatě sám, neboť z nařízení okresního hejtmantví ve Stříbře (13. září 1882) byl řádně zvolený starosta Matouš Pilvousek suspendován z důvodu „násilností na veřejnosti“ (mohl však nadále zasedat v obecním zastupitelstvu). Do ledna 1883 vedl úřad jako první radní právě Adam Králenec, a to ve funkci „úřadujícího prvního radního“. Poté byl původní starosta povolán znovu nazpět, přesto na něm ulpěl stín podezření. V očích správních úředníků zůstal nadále nespolehlivým a to dávalo úřadům záminku kdykoliv svévolně napadnout jeho rozhodnutí a tím potažmo rozhodnutí celého zastupitelstva. Stávalo se tak, že při jednáních pověřoval starosta svého prvního radního (Králence) řízením a nechával na něm také právo rozhodovací. Tato zákonem nepostižitelná úlitba výkonu úřadu učinila právu zadost a zároveň pomohla obci v neustálém boji s nadřízenými úřady v nedalekém Stříbře. Z hlediska dodržování zákonů, vyhlášek a předpisů totiž nemohli úředníci stříbrského státního aparátu pečlivému a čestnému Krárencovi cokoliv vytýkat. Pro ztížení výkonu samosprávy obce se proto oponenti uchýlili ke zdržovací taktice. Proti jakékoliv žádosti obecní samosprávy v Sulislavi byla okamžitě vznesena námitka formou rekursu. Rekurs byl stíhán rekuresem a všechny tyto stížnosti končily v rukách dlouholetého okresního hejtmána Felixe Maschnera, který český živel na Stříbrsku vášnivě potlačoval. Každý z doručených rekursů byl tedy podroben detailní analýze a zpravidla se setkával s pozitivním ohlasem. Téměř vždy následovalo potvrzení jeho oprávněnosti, popřípadě vše objasňující přípis adresovaný samotnému Zemskému výboru v Praze, to když se Sulislavští proti uznání oprávněnosti těchto rekursů ohradili právě tam.

Neshody s úřady se naplno projeví v momentě, kdy se české obyvatelstvo Sulislavi rozhodlo zřídit si v obci českou školu. Přes všechny protiopatření (rekursy) a ve spolupráci s českými poslanci v Plzni a Praze se podařilo školu prosadit a nakonec také vybudovat. Ovšem jako marné se ukázaly pokusy o zavedení trvalé české duchovní správy ve farnosti, kterou dosud zabezpečovali katecheti ze Stříbra. Přestože se obci podařilo zrekonstruovat a vybavit kostel a především soustředit požadovanou finanční jistinu, nutnou pro činnost fary a dále také zřídit fond na plat pro faráře, státní a nakonec také církevní aparát žádosti opakovaně zamítal a svá zamítnutí ospravedlňoval stále dalšími požadavky. Velkou ztrátou pro český živel se stala náhlá a nečekaná smrt dlouholetého neúnavného bojovníka za českou myšlenku v obci, vlastence Adama Králence v roce 1912. Na jeho místo sice nastoupil další, neméně uvědomělý vlastenec Josef Štyrc, ale politická situace v předzvěsti nastupující války mu nedovolila navázat tam, kde jeho proslulý předchůdce skončil. Veškeré starosti stran národní identity ustoupily do pozadí, sotvaže vypukla válka.

Po vzniku samostatného Československa se však nenaplnila očekávání a představy Čechů bývalého českého ostrůvku na Stříbrsku tak, jak doufal. Region se sice stal méně nepřátelský, ale život v obcích to Čechům příliš neusnadnilo. Dříve silně protičesky naladěné obyvatelstvo příhraničí se tvářilo loajálně vůči národnímu zřízení, ale ve skrytu si ponechalo svůj původní postoj, živený skutečností, že si v „jejich“ vlastní zemi nemohou dovolit to, nač byli dříve zvyklí. Zmocněné úřady jim navíc jejich „zpupnost“ tiše tolerovaly. Obávaly se

totiž podpořit jednoznačně „českou stranu“, a proto často volily mnohem schůdnější cestu formou kompromisů. Paradoxně ani české úřady tak nepovolily zřídit v Sulislavi faru spravovanou českými duchovními. Do roku 1938 český živel postupně ochládal, dokud nebyl definitivně umlčen postoupením území takzvaných „Sudet“, kam patřil také celý český ostrůvek na Stříbrsku. Všechna česká společenstva byla přinucena ukončit činnost a do čela obce byl po dlouhém období dosazen německý starosta. Proti dosavadnímu a skutečnému demografickému vývoji byla od tohoto okamžiku obec uváděna jako výhradně německá. Následuje neúplný přehled obecních starostů.

představený obce/starosta	funkce od roku	funkce do roku
Josef Kopecký (Josef Kopetzky)	1873	1876
Anton Dietl	1876	1881
Matouš Pilvousek (Matthaus Pilwousek, Mathäus Pilwausek, Mathias Pilwausek)	1882	9/1882
Adam Králenec (Adam Kralenetz)/úřadující první radní	9/1882	1/1883
Matouš Pilvousek (Matthaus Pilwousek, Mathäus Pilwausek, Mathias Pilwausek)	1/1883	1886
Adam Králenec (Adam Kralenetz)	1892	1912
Josef Štyrc (Josef Styrz, Josef Stürz))	1912	1934
Karl Dietl	1938	1945

II. Vývoj a dějiny archivního souboru

V protokole o odborné archivní dohlídce spisovny MNV Sulislav, kterou vykonala pracovnice okresní archivní služby 4. února 1956, je uvedeno, že ve spisovně se nenacházely žádné písemnosti vzniklé z činnosti německé správy obce.

V evidenčním listu JAF, zavedeném k 21. prosinci 1957, je zapsáno, že archivní soubor AO Sulislav vznikl oddělením materiálu tohoto původce od archivního souboru MNV Sulislav v prosinci 1957 a obsahoval 2 úřední knihy z let 1838 – 1938 a 1 balík s datací 1923 – 1939. Do rubriky tématický popis archivního souboru bylo uvedeno, že tento obsahoval „pozemkový majetek před rokem 1848“ (parcelní protokol) a „trestní záležitosti“. V pozdějším období byla neznámo kým rozšířena evidence na listu JAF o jednu úřední knihu, aniž by byla tato skutečnost zohledněna v časovém rozsahu a řádně vysvětlena v některé z rubrik EL JAF.

Vzhledem k okolnosti, že na MNV Sulislav proběhla pouze jedna řádná skartace (1956), je zřejmé, že písemnosti vzniklé z činnosti německé samosprávy musely být do tehdejšího okresního archivu přijaty právě po této skartaci (nezachovalo se přesné datum vzetí do evidence a číslo přírůstku) společně s písemnostmi české správy obce. Teprve při evidenci tohoto materiálu v roce 1957 došlo k řádné identifikaci písemností dvou původců a jejich následnému rozřazení do patřičných archivních souborů AO a MNV Sulislav.

Na základě přírůstku číslo 10/2005 z 25. července 2005 převzal Státní okresní archiv Tachov od Obecního úřadu v Sulislavi 1 parcelní protokol z let 1906 – [1945] a 1 katastrální mapu obce Sulislav s datací 1903.

V žádné z písemností archivního souboru AO Sulislav se nenachází záznam o tom, že by obecní úřad používal jakékoliv podací razítko, či se řídil spisovým řádem. Z důvodu evidence odeslané pošty si pouze starosta kopíroval některé (patrně podle subjektivně určené důležitosti) dopisy z běžné korespondence, které uchovával pro svojí potřebu. Často se ovšem stalo, že odeslaný dopis byl z hlediska důležitosti vyhodnocen jako primární a došlý originál byl nahrazen vlastní kopií (českým překladem), přičemž původní byl zřejmě zničen, ztracen nebo vyhozen.

V období od března do června 2009 proběhlo v SOkA Domažlice se sídlem v Horšovském Týně restaurování (konzervační protokol č. 17/2009, č.j.: SOAP/010-0471/2009) cca ¾ aktového materiálu, který byl značně rozpadlý a navíc napaden plísní.

III. Archivní charakteristika archivního souboru

Při pořádacích pracích v archivním souboru AO Sulislav došlo ke korekci časového rozpětí a počtu evidenčních jednotek tohoto archivního souboru. Při převodu výsledku generální inventury v roce 2001 z papírového formuláře došlo pravděpodobně k chybnému zápisu celkového počtu úředních knih do archivní evidence.

Materiál archivního souboru AO Sulislav pochází z let 1823 – [1945]. Jedná se o 3 úřední knihy, 1 kartón a 1 mapu o celkové metrāži 0,20 bm.

V dochovaných archiváliích je užíván český a německý jazyk.

Archivní soubor byl uspořádan podle metodického návodu pro pořádání archivních souborů obcí.

V archivním souboru se nalézají archiválie II. kategorie.

Fyzický stav materiálu je v současnosti dobrý, neboť v roce 2009 proběhlo restaurování většiny aktového materiálu.

Při pořádacích pracích v archivním souboru AO Sulislav z něj nebyly vyřazeny žádné multiplikáty a písemnosti nearchivní povahy.

V archivním souboru AO Sulislav se nachází výtah z „obecní knihy“ (inv. č. 2) pořízený v roce 1823. Jedná se patrně o opis údajů z některé z městských knih ve Stříbře vedených o obci Sulislav, pořízený pro potřeby obce.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru

Archivní soubor AO Sulislav patří k jedinečným souborům v rámci SOkA Tachov. Přibližuje totiž život české komunity obklopené okolní německou většinou. Z dochovaných archiválií jasně vysvítá, s jakými nesnázemi se Češi v Sulislavi potýkali, když se vzepřeli a neobávaně přihlásili ke svému původu. Za zmínku stojí složky archiválií (inv. č. 20 a 21) dokládající úspěch při vybudování české školy v obci, ale také vytrvalý a zároveň marný boj sulislavských Čechů, usilující o zřízení české duchovní správy (inv. č. 22, 23 a 24). Další zajímavost představuje složka s trestními záležitostmi (inv. č. 19), kde si obec vyžádala výpis z rejstříku trestů na Leo Poppera, otce pozdějšího spisovatele Oty Pavla. Zároveň je potřeba upozornit na přímou provázanost s dalšími archivními soubory, uloženými v SOkA Tachov, kam patří Osvětová beseda Sulislav EL NAD 479, Národní jednota pošumavská – místní odbor Sulislav EL NAD 356, Záložna – kampelička Susislav EL NAD 474, Česká obecná škola Sulislav EL NAD 951, Kampelička, spořitelní a záložní spolek Sulislav EL NAD 1005, Králencovi, Adam a Marie EL NAD 1126.

V. Záznam o uspořádání archivního souboru a zpracování archivní pomůcky

Archivní soubor uspořádal a pomůcku sestavil Miroslav Vetrák v září 2009 ve Státním okresním archivu Tachov.

V Tachově, 10. května 2010

Miroslav Vetrák

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

Adressbuch und Führer für den politischen Bezirk Mies. Mies : Buchdruckerei A. Hassold, 1912

Führer und Adressbuch für den Gerichtsbezirk Mies mit den Städten Mies, Kladrau, Tschernoschin und den Landgemeinden. Bischofteinitz : Druck J. Mitzner & Sohn, [1924]

Ortsbuch für den Reichsgau Sudetenland. Haida : Verlagsanstalt Albert & Hanselik, s. d.

Reichsgesetz und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich, 1849

Reichsgesetz und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich, 1864

Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850 – 1970, 1978

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1919

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1920

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1933

Seznam míst v království Českém, 1913

Übersicht der in Folge a. h. Gutschliessung vom 26. Juni 1849 genehmigten provisorischen Gerichtseintheilung des Kronlandes Böhmen, 1849

Zákoník zemský království Českého, 1873

II. Literatura

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích : od počátků státu po současnost.* Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce : Příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu, *Archivní časopis : zvláštní příloha.* 1999, roč. 49.

PROFOUS, Antonín – SVOBODA, Jan. *Místní jména v Čechách : jejich vznik, původní význam a změny.* Díl IV. S – Ž, Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1957.

PROCHÁZKA, Zdeněk – ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze okresu Tachov 2.* Tachov : Okresní muzeum v Tachově, 1990.

SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník království českého.* Praha : Nakladatelství ARGO, 1998.

Příloha č. 1 – Seznam použitých zkratk

AO	archiv obce
EL	evidenční list
EL JAF	evidenční list Jednotného archivního fondu
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
evíd.	evidenční
inv. č.	inventární číslo
JAF	jednotný archivní fond
MNV	místní národní výbor
NAD	národní archivní dědictví
NJP	Národní jednota pošumavská
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Nacionálněsocialistická německá strana dělnická)
Ř. z.	Říšský zákoník
Sb.	Sbírka
s. d.	sine dato (bez datace)
SOkA	státní okresní archiv
Z. z.	Zemský zákoník

Inventární seznam

Předchůdci obecní samosprávy do roku 1850**Knihy****Knihy správní**

1	Parcelní protokol (Grundparzellenprotokoll der Gemeinde Solislau) Německy, 22 x 37 cm, papírová vazba	1838 – [1906]	K 1

Spisový materiál**Spisy****Církevní a školní záležitosti**

2	Výtah z „obecní knihy“ týkající se sulislavského kostela	1823	N 1

Obecní úřad 1850 – 1945**Knihy****Evidenční knihy agendy bezpečnosti a veřejného pořádku**

3	Trestní rejstřík	1923 – 1938	K 2

Knihy evidence ve věcech spolupůsobení ve státních záležitostech

4	Parcelní protokol	1906 – [1945]	K 3

Spisový materiál**Spisy****Obec a její správa**

5	Dopisy týkající se objasnění domovské evidence	1893 – 1894	N 1
6	Jmenování čestných občanů obce	1888 – 1912	N 1
7	Volby do obecního zastupitelstva	1892 – 1912	N 1
8	Dopisy týkající se suspendování starosty a uznání či zamítnutí reklamací podaných na obecním úřadě	1882 – 1892	N 1
9	Protokoly ze zasedání obecního zastupitelstva, rady a výboru	1882 – 1893	N 1
10	Obecní vyhlášky a oběžníky	1882 – 1893	N 1
11	Soukromá korespondence adresovaná do rukou starosty	1888 – 1913	N 1

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jednotka
12	Stížnost Zemskému výboru v Praze na nezákonné jednání a postup města Stříbra vůči obci	1886	N 1
13	Dopisy došlé a adresované Okresnímu hejtmanství ve Stříbře ve věci pravomocnosti jmenování čestných členů v obci	1883 – 1885	N 1
14	Dopisy došlé a odeslané na Městský úřad ve Stříbře	1884 – 1893	N 1
Správa obecního majetku			
15	Pronájem obecních pozemků	1878 – 1881	N 1
Péče o bezpečnost a veřejný pořádek			
16	Obecní a okresní silnice (stavba, stanovení hranice dotčených pozemků)	1914 – 1931	N 1
17	Stavba hřbitovní zdi (včetně 2 kusů plánu, vždy s odlišným provedením realizace)	1910 – 1911	N 1
18	Trestní listy	1923 – 1938	N 1
19	Výpisy z trestních rejstříků, trestní záležitosti všeobecně	1924 – 1939	N 1
Péče o veřejné ústavy a zařízení			
20	Protokoly ze zasedání místní školní rady, běžná korespondence, volby	1886 – 1909	N 1
21	Blahopřejná korespondence týkající se vybudování školní budovy pro českou školu v obci	1888 – 1889	N 1
22	Došlé a odeslané dopisy týkající se jazykového projevu a vedení bohoslužeb v obecním kostele	1883 – 1914	N 1
23	Pokusy o zřízení fary v obci (včetně zamítnutí)	1887 – 1912	N 1
24	Příspěvky na kostel a mzdu pro faráře	1888 – 1893	N 1
25	Povolení a uznání potřeby opravy kostela v obci	1912 – 1913	N 1
26	Zvací listina na Věneček Občansko-hospodářské besedy v Sulislavi	[1882]	N 1
27	Národní jednota pošumavská (proslovy, běžná korespondence, Plzeňské listy s článkem o obci)	1886 – 1934	N 1

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jednotka
---------	-------	---------------	----------------

Spolupůsobení ve státních záležitostech

28	Svolávací vyhláška pro domobraneckou službu	1914	N 1
29	Potvrzení a zástavy, poslední vůle	1867 – 1929	N 1

Ostatní materiál

30	Katastrální mapa obce Sulislav, stav podle vyměření v roce 1838, určeno pro potřeby berního okresu ve Stříbře	1903 – 1906	M 1
----	---	-------------	-----

K. k. lithographischer Institute
des Grundsteuerskatasters in Wien, 1 : 2880,
litografie, kolorovaná, papír podlepený kartónem,
28 dělených listů, 32,5 x 26 cm

Název archivní pomůcky (archivního souboru):	Archiv obce Sulislav
Značka archivního souboru:	AO Sulislav
Časový rozsah:	1823 – [1945]
Počet evidenčních jednotek:	5 (3 úřední knihy, 1 kartón, 1 mapa)
Počet inventárních jednotek:	30
Rozsah v bm:	0,20 bm
Stav ke dni:	10. května 2010
Zpracovatel archivního souboru:	Miroslav Vetrák
Zpracovatel archivní pomůcky:	Miroslav Vetrák
Počet stran:	18
Počet exemplářů:	5
Pomůcku schválil:	Mgr. Jan Edl dne 10. 05. 2010 čj. SOAP/090-0305/2010